ISSN -2583-147X(P), Vol.- 8, Issue No. IX, December 2022
Bastabatara Pariprakash Prachee
Peer Reviewed and Referred Research Journal

ପରଜା ସଂସ୍କୃତିର ନାନ୍ଦନିକ ପରିପ୍ରକାଶ : 'ପରଜା ଗୀତ'

ଡ. ପ୍ରୀତିଧାରା ସାମଲ

"ଜୀବନରେ ସୁଆଦ ଅଛି" – କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁର ବ୍ଲକ୍‌ର ନିପଟ ଆଦିବାସୀ ଗାଁ ଶରଶୁପଦରର ପରଜା ସଂପ୍ରଦାୟଙ୍କ ଜୀବନ ସହ ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗୀ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ଗାଳ୍ପିକ ତଥା ଔପନ୍ୟାସିକ ଶ୍ରୀ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି ଏ କଥା ଉପଲବ୍ଧି କରିଥିଲେ । ଜୀବନକୁ ଅତି ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ନେଇ ଭାରାକ୍ରାନ୍ତ ହେଇ ବଞ୍ଚିବା ଅପେକ୍ଷା, ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ହସ, ନାଚ, ଗୀତ ମାଧ୍ୟମରେ ସରସ, ସୁନ୍ଦର ଓ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଦେବା ହିଁ ଏହି ଆଦିମ ଅଧିବାସୀଙ୍କ ଜୀବନ ଦର୍ଶନ । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହ ସୁଖଦୁଃଖ, ଆନନ୍ଦ ବିଷାଦକୁ ବାଣ୍ଟି ଦେବାରେ ହିଁ ଜୀବନର ସୁଆଦକୁ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । କେଉଁ ଅନାଦିକାଳରୁ ଜଙ୍ଗଲ, ପାହାଡ଼ ଘେରା ଏଇ କୋରାପୁଟ ଭୂଖଣ୍ଡରେ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଓ ସାମୂହିକ ଜୀବନ ବଞ୍ଚି ଆସୁଥିବା ଏଇ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ସାଂସ୍କୃତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଅତି ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ଓ ଆକର୍ଷଣୀୟ ।

କେଉଁ ଅନନ୍ତକାଳରୁ ଆମ ଦେଶର ସଂଖ୍ୟାଧିକ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ବଣପାହାଡ଼ ଘେରା ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶରେ ବସବାସ କରିଆସୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଆଦିମ ଜନଗୋଷ୍ଠୀ । ଦିନଚର୍ଯ୍ୟାର ପ୍ରତିଟି ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ । ପ୍ରକୃତି ଓ ଜଙ୍ଗଲକୁ ସେ ତା'ର ମା'ର ସମ୍ମାନ ଦିଏ । ଆଦିବାସୀର ଅର୍ଥନୀତି, ସମାଜ, ସଂସ୍କୃତି ଓ ସଭ୍ୟତାର ଉତ୍ସ ହେଉଛି ଜଙ୍ଗଲ । ଯେତେବେଳେ ପାହାଡ଼ି ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ଘଞ୍ଚ ଜଙ୍ଗଲ ଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଆଦିବାସୀ ସେହି ଜଙ୍ଗଲ ଓ ଡଙ୍ଗରରୁ ହିଁ ତା'ର ସମସ୍ତ ମୌଳିକ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିପାରୁଥିଲା । ସେ ଖାଦ୍ୟାଭାବର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉନଥିଲା । ତା' ଜୀବନରେ ଅଭାବବୋଧ ନଥିଲା । ସେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ କ'ଣ ଜାଣିନଥିଲା । ଏବେ ଜଙ୍ଗଲର ଅବକ୍ଷୟ ହେତୁ ଆଦିବାସୀର ଜୀବନଜୀବିକା ଓ ତା'ର ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନ ବହୁ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହେଇଟି । ବିଗତ ଷାଠିଏ ଦଶକ ବେଳକୁ ୬୦ ଭାଗ ଜଙ୍ଗଲ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ଏବେ ମାତ୍ର ଶତକଡ଼ା ୨୦ ରୁ ୨୨ ଭାଗ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଛି । ଜଙ୍ଗଲ କ୍ଷୟ ଯୋଗୁଁ ବେଶୀ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେଉଚନ୍ତି ଆଦିବାସୀ । ଆଦିବାସୀ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନରେ ରହିଥିବା ସଂହତି, ସହଯୋଗର ମନୋବୃତ୍ତି ଓ ଅତିଥି ପରାୟଣତା- ଏସବୁ ତା'ର ଅମୂଲ୍ୟ ସଂପଦ । ସେ ସମାଜରେ ସମସ୍ତେ ସମାନ, ସାନବଡ଼ର ଭେଦାଭେଦ ନାହିଁ । ସଦା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଆଦିବାସୀ ପ୍ରାଣ । ନୃତ୍ୟଗୀତରେ ଭରପୁର ଜୀବନ, କର୍ମ ତା'ର ଗୀତିମୟ ଓ ଜୀବନଯାତ୍ରା ଛନ୍ଦମୟ । ନାରୀକୁ ସମ୍ମାନ, ଯୌତୁକ ବିହୀନ ବିବାହ ପ୍ରଥା ତାଙ୍କର ସଂସ୍କୃତି । ଆଦିବାସୀ ଦୃଢ଼ମନା, ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ଓ ସମଦର୍ଶୀ । ଏସବୁର ସମାହାର ହିଁ ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତି ଓ ତା'ର ପରିଚିତି । ବିକାଶର ଧାରାରେ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସ୍ରୋତରେ ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଛି । କିନ୍ତୁ ଏବେ ବି ଅକ୍ଷତ ଅଛି ତା'ର ଜୀବନ-ଦର୍ଶନ ଓ ତା'ର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ।

ଅବିଭକ୍ତ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ଆଦିବାସୀ ସଂପ୍ରଦାୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କନ୍ଧ, ପରଜା, ଭତରା, ଭୂମିଆ, କୋୟା, ଗଦବା, ଗଣ୍ଡ, ଦୁରୁଆ, ସଉରା, ଅମାନତ୍ୟ, ବଣ୍ଡା, ଡିଡାୟୀ, ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରମୁଖ । କୋରାପୁଟ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରାୟ ୪ ଲକ୍ଷରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପରଜା ସଂପ୍ରଦାୟ ଲୋକ ବସବାସ କରନ୍ତି । ପରଜା, ଝୋଡ଼ିଆ ପରଜା, ବାରଙ୍ଗ ପରଜା, ପେଙ୍ଗୁ ପରଜା, ପାରେଙ୍ଗା ପରଜା, କୋଣ୍ଡା ପରଜା, ସାନ ପରଜା, ବଡ଼ ପରଜା, ଛେଲିଆ ପରଜା ଇତ୍ୟାଦି ବହୁ ଭାଗରେ ଏମାନେ ପରିଚିତ । ପରଜାଙ୍କ ଭାଷା ପାର୍ଜି । ଅବିଭକ୍ତ କୋରାପୁଟର ଆଦିବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପରଜା ସଂପ୍ରଦାୟ ଅଧିକା ମାନ୍ୟତାପ୍ରାପ୍ତ ଜନଜାତି । ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରାୟତଃ ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତି ଉପାସନା, ସଜୀବ ଓ ନିର୍ଜୀବ ସକଳ ବସ୍ତୁରେ ଆତ୍ମା ସ୍ଥିତି ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦାର୍ଥରେ ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତିର ଉପସ୍ଥିତିକୁ ପରଜା ବିଶ୍ୱାସ

କରେ । ପ୍ରକୃତିର ଉତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତି ଓ ସର୍ଜନଶକ୍ତି ଉପରେ ପରଜାର ଗଭୀର ଆସ୍ଥା । ସେଇଥି ପାଇଁ ସେ ପ୍ରକୃତିକୁ ପୂଜା କରେ ।

ପରଜା ସଂପ୍ରଦାୟର ପ୍ରତିଟି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଗୀତ ଓ ନୃତ୍ୟର ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ରହିଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟ ଜନ୍ମଠାରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ସଂଗୀତ ଓ ନୃତ୍ୟ ବିନା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ନାହିଁ । ସଂଗୀତ ଓ ନୃତ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଦେବାଦେବୀଙ୍କ ଉପାସନା କଲେ ସେମାନେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି ଓ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା, ସମୃଦ୍ଧି ଓ ସୁଖ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଆନ୍ତି ବୋଲି ପରଜାମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ।

ପ୍ରକୃତି ଉପାସନା ଓ ପୂର୍ବପୁରୁଷ ପୂଜନ ସହ ସଂପୃକ୍ତ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ପର୍ବପର୍ବାଣୀ । ସେ ବସନ୍ତର ଚଇତି ପରବ ହେଉ, ଶୀତର ପୁଷ୍ ପରବ ହେଉ କିମ୍ବା ଫସଲ ଅମଳର ପର୍ବ, ନୃତ୍ୟ ସଂଗୀତ ସହ ଏହି ପରବ ପାଳୁ ପାଳୁ ନୂଆ ଶସ୍ୟକୁ ପୂଜା କରି ପ୍ରକୃତି ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞ ହେବା ତାଙ୍କର ଧର୍ମ । ଯେଉଁ ପ୍ରକୃତି ତାଙ୍କୁ ଜୀବନୀ ଶକ୍ତି ଯୋଗେଇ ଦିଏ, ତାଙ୍କ ଶରୀରକୁ ପୁଷ୍ଟ କରେ, ତାଙ୍କ ପରିବାର ତଥା ଗ୍ରାମକୁ ବଞ୍ଚେଇ ରଖେ ତାକୁ ପୂଜା ଉପାସନା କରିବା ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ପରଜାମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ଭାଦ୍ରବରେ ନୂଆଖାଇ, କାର୍ତ୍ତିକରେ ଦିଆଲି ଇତ୍ୟାଦି ସବୁ ପରବରେ ନାଚଗୀତରେ ବିଭୋର ହେଇ ଜୀବନକୁ ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି ସେମାନେ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରଜା ଜଣେ ଜଣେ ଆଶୁକବି । ଯେତେବେଳେ ଯାହା ଭାବନା ମନକୁ ଆସେ ସେ ତାକୁ ଗୀତ ମାଧ୍ୟମରେ ପରିପ୍ରକାଶ କରେ । ସେ କବିତାର ନାନ୍ଦନିକତା ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ । ଚିତ୍ରକଳ୍ପ ଓ ପ୍ରତୀକ ଅଫୁରନ୍ତ । ଏବଂ ସେ ସବୁକୁ ସେ ସାଉଁଟି ନିଏ ତା' ଘରିପାଖର ପ୍ରକୃତିରୁ । ସେ ଋଷଗୀତ ହେଉ, ପରବଗୀତ ହେଉ, ଡୁମ୍ବା ଗୀତ ହେଉ କିମ୍ବା ପିଲାର ନାମକରଣ କି ପ୍ରେମଗୀତ ହେଉ ସବୁଥିରେ ଚମତ୍କାର ବର୍ଣ୍ଣନାଶୈଳୀ ପାଠକକୁ ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧ କରିଦିଏ ।

ଜୀବନପ୍ରତି ଗଭୀର ଅନୁରକ୍ତି, ମଣିଷକୁ ଥରେ ଭଲ ପାଇଲେ ସାରା ଜୀବନ ପାଇଁ ତା'ର ବିଶ୍ୱସ୍ତ ହେବା, ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ ନିଷ୍ଠାର ସହ ପାଳିବା, ନିଜ ପରିବାର ପରି ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇବା, ଗାଁର ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସୁଖଦୁଃଖରେ ଠିଆ ହେବା, ପୂରା ଗ୍ରାମ ଓ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କୁ ଭଲ ରଖନ୍ତୁ ବୋଲି ଗ୍ରାମଦେବତୀଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା ଆଦି ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଜୀବନ୍ତ ପ୍ରତୀକ ହେଉଛନ୍ତି ପରଜା । ସଂସ୍କୃତିରେ, ଚଳିଚଳଣରେ ଏହି ମାନବୀୟ ଗୁଣର ପରାକାଷ୍ଠା ପରଜାଙ୍କର ଅସ୍ଥିମଜ୍ଜାଗତ ।

ମହୁରୀର ସ୍ୱର, ଢୁଙ୍ଗୁଢୁଙ୍ଗାର ତାନ, ଟିଡ଼ିବିଡ଼ିର କାଠିମରା, ମାଦଳର ନାଦ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଗ୍ରାମ ମଝିରେ ଜମା ହେଇଯାଆନ୍ତି ଆବାଲ୍ୟ ବୃଦ୍ଧବନିତା । କର୍ମକ୍ଳାନ୍ତ ଜୀବନରେ ଏହାହିଁ ପରମ ଆଶ୍ରୟ । ଅଣ୍ଟାରେ ହାତଛନ୍ଦି, କାନ୍ଧରେ ହାତରଖି ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ଢେମସା ନାଚି ନାଚି ରାତି ବିତେଇ ଦିଅନ୍ତି । ଚଇତ ପରବ ଗୀତ ତା'ର ପରମପ୍ରିୟ । ଜୀବନର ଏମିତି କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ର ନାହିଁ, ଏମିତି କୌଣସି ପରିବେଶ ନାହିଁ ଯେଉଁଠି ସେ ଏ ପରବଗୀତ ଗାଇନାହିଁ । ସବୁ ଅସୁବିଧା ଓ ଅଭାବବୋଧ ସତ୍ତ୍ୱେ ଜୀବନ ପ୍ରତି ସେମାନେ କେବେ ବିମୁଖ ଭାବ ଦେଖାନ୍ତି ନାହିଁ । ସହନଶୀଳତା ଓ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଗଭୀର ଅନୁରାଗ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଭବ ଭାବେ ଏମାନଙ୍କ ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନରେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇଛି ।

ଗୀତ ନାଚ ଭିତରେ ଜୀବନର ଦୁଃଖକୁ ଭୁଲି ପ୍ରକୃତି ଭିତରେ ପ୍ରକୃତିର ଅଙ୍ଗ ପାଲଟିଯିବା କେବଳ ଏହିପରି ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କଠାରେ ହିଁ ସମ୍ଭବ । ଏସୀ ଚଢ଼େଇ, ଲିଟି ଚଢ଼େଇ, ସେବତୀ ସୋରା, କୁରେଇ ଫୁଲକୁ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେଇ ସେ ଯେତେବେଳେ ଗୀତ ଗାଏ ଶବ୍ଦର ପ୍ରାଚୀନ ଓ ଅସାଧାରଣ ବ୍ୟବହାର ଗୀତର ପ୍ରାଣସ୍ପନ୍ଦନକୁ ତୀବ୍ର କରିଦିଏ । ସଂଗୀତର ଭାବମୂର୍ଚ୍ଛନାରେ ଉଚ୍ଛାଟିତ ହେଇଯାଏ ପରିବେଶ । ପ୍ରେମର ସନ୍ତକ ଫୁଲ ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ପାଇଁ ପାନିଆକୁ ପ୍ରତୀକ ରୂପେ ଆଣିଛି ପ୍ରେମିକ । ତା'ର ପ୍ରେମର ସନ୍ତକକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବ ତା'ର ପ୍ରେମିକା ବୋଲି ସେ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି । ଅଥଚ ପ୍ରେମିକା ଆସିନାହିଁ, ରାତି ପାହିଯାଇଚି । ଗଭୀର ମନଦୁଃଖରେ ପ୍ରେମିକ ଗାଉଛି–

"ଫୁଲ ଘେନିଗଲି କଟନି କଟେ
ପାନିଆ ଘେନିଲି ହାଟେ
ଜାଗିରା ବୋଲେ ଜାଗି ରେଲି
ତମର୍ ଗାଁ ପାନିଘାଟେ ।"

ଏ କଥା ଶୁଣି ପ୍ରେମିକା ହସିଦେଉଚି । ପାଣିଘାଟର ପ୍ରତୀକ୍ଷା କଥାଶୁଣି ସେ ଉତ୍ତର ଦେଇ ଗାଉଚି–

"ଆଟା ତୁଡୁଙ୍ଗିଆ ବାଇଗନ ଡେଟି
ନ ଜୁଡୁଙ୍ଗିଆ ଲିଟି
ଆମାର ଯୁଗର ରାଜା ଲେକି ପାଟାଇଲା
ଉଦ୍‌ଲିଆ ଯିବା ଟିଟି"

ଯଥାର୍ଥରେ ପରଜା ଗୀତ ସଂପର୍କିତ ଏକ ଆଲୋଚନାରେ କୁହାଯାଇଛି – "ଲୋକଗୀତ କୋରାପୁଟ ଆଦିବାସୀ ସଙ୍ଗୀତର

ଚମତ୍କାରୀ ବିଭବ । ଏହାର ଶୈଳୀ, ସଂରଚନା, ଭାବ ସଂପ୍ରେକ୍ଷଣ କ୍ଷମତା, ହୃଦୟ ଗ୍ରାହ୍ୟ ଭାବାଭିବ୍ୟକ୍ତି, ସାବଲୀଳତା ଓ ସରଳ ପ୍ରତୀକର ସଂଯୋଜନା ଗୁଡ଼ିକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କଲେ ଭେରିଅର ଏଲଓ୍ୱିନଙ୍କ କଥନ ମନକୁ ଆସେ; କେତେକ ଲୋକଗୀତର ଆତ୍ମିକ ଓ ଆଙ୍ଗିକ ସୁଷମାକୁ ଯଦି ସାଂପ୍ରତିକ ଲିଖିତ କବିତା ସହ ତୁଳନା କରାଯାଏ, ତାହାହେଲେ କାବ୍ୟନିଷ୍ଠତା ଏବଂ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପ୍ରତୀକର ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ଚିତ୍ରକଳ୍ପ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହାର ମହତ୍ତ୍ୱ ଯେ କେତେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ସହଜରେ ଜାଣିହେବ ।" (୧)

ପରଜା ସଂପ୍ରଦାୟରେ ପୁଅଝିଅ ପରସ୍ପର ରାଜି ହେଲେ ଅନ୍ୟ ଗ୍ରାମରେ ଥିବା ସାଙ୍ଗ କିମ୍ବା ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଘରକୁ ଲୁଚିକି ପଳାନ୍ତି । ସେଠାରୁ ଫେରି ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଭାବରେ ରହନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ବିବାହ କର୍ମ କରାଯାଏ ନାହିଁ । କନ୍ୟାପିତା ଓ ବରଘର ଲୋକେ ମିଶି ଅନ୍ୟ ବନ୍ଧୁ କୁଟୁମ୍ବଙ୍କୁ ଭୋଜି ଦିଅନ୍ତି । ଏହାକୁ ଉଦୁଲିଆ ବିଭା କୁହାଯାଏ । ସେହି ସମୟରେ ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଓ ଧାଙ୍ଗଡ଼ୀ ଏହି ଗୀତ ଗାଇଥାଆନ୍ତି-

ଧାଙ୍ଗଡ଼ା- ବାରଲୋକ ସଙ୍ଗେ ବଜାର ବୁଲି
ନାକେ ନାକଚଣା କାନରେ ଫୁଲି
ତୁଣ୍ଡରେ ରଖିଛ ଖିଲି
ହାତ ଧରି କେତେ କାନେ କହିଲି
ଉଦୁଲିଆ ଯିବା ବୋଲି
ବୁଧୁବାର ହାଟ ଚଉଳ ବିରି
ମନରେ ଦେଲୁ ପାଶୋରି ।

ପ୍ରକୃତି ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଜୀବନ ଧାରଣାର ଉତ୍ସ । ଅନ୍ୟ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ପରି ପରଜା ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ପାହାଡ଼, ଡଙ୍ଗର, ନଦୀ, ନାଳ, ଜଙ୍ଗଲ, ଚନ୍ଦ୍ରସୂର୍ଯ୍ୟ, ମାଟି, ପାଣିପବନ ସବୁ ପଦାର୍ଥରେ ଜୀବସତ୍ତା ରହିଛି । ଏ ସମସ୍ତ ତାଙ୍କର ପୂଜ୍ୟ । ପରଜାଙ୍କର ସମସ୍ତ ପର୍ବପର୍ବାଣୀ ଓ ଉତ୍ସବରେ ପ୍ରଥମେ ପିତୃପୁରୁଷଙ୍କ ଆତ୍ମାକୁ ଆବାହନ କରାଯାଏ । ଯେକୌଣସି ପୂଜାପର୍ବରେ ପିତୃପୁରୁଷଙ୍କୁ ବାଟଘାଟରେ ପୂଜା କରାଯାଏ । ଯାତ୍ରାର ପୂର୍ବଦିନ ଏହି ପୂଜା ହୁଏ । ସେଦିନ କେହି କାମକୁ ଯାଆନ୍ତିନି । ଗାଁ ବାରିକ (ଚଲାନ) ଘର ଘର ବୁଲି ପତରି (ଚଉଳ) ମାଗିବାକୁ ଯାଏ । ସେଇ ଚଉଳକୁ ନେଇ ମଣ୍ଡୁ କିମ୍ବା ନିଶାନୀମୁଣ୍ଡାରେ ଦିଶାରୀ ପୂଜା କରନ୍ତି ଓ ଡୁମ୍ବା ପୂଜାବେଳେ ସେମାନେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଗୀତଟିକୁ ଗାଇଥାଆନ୍ତି ।

"ଆଜି ଜୁହାର ମାପୁରୁ ଈଶ୍ୱର ରାଜା, ପାରବତୀ ମନିଆ
ତଳେ ସାତପୁର ଉପରେ ଚଉଦପୁର
ତୁଇ ଦିଲା ଛାକର ବାନା, ତୁଇ ଦିଲା ମଛିର ବାନା
ମୁଇଁ ଆରି ବୋଲି ନଜାଣି, କିଛି ବୋଲି ନଶୁଣି
କୁଲା ଆଡ଼େକ ଉଦୁଲିସ୍, ଡଲା ଆଡେକ୍ ଉଦୁଲିସ
ରାଣ୍ଡିକ ଦେଖୁଲିସ ଚରଣୀ,
ଚାଡ଼ିକ୍ ମଟିପୁର ମଣ୍ଡଳେ ଛାଟିପୁର ମଣ୍ଡଳେ
ଆଜି ଆମ୍ ନୂଆଇ ଜାମ ନୂଆଇ ଲାଗଲି
ଗୁଧୁଗୁଦି ଆସା, ରୁମୁରୁମି ଆସା
ଦେବୀର ଷୋଳ ଡୁମ୍ବାର ଗଳ,
ମିଶାମିଶି କରି ବିଳିକରି ଖାଆଁ
ରିସାକେ ଯାହାନାଇ ଡାରାକେ ଯାହା ନାଇ
ଅଗିଖାଆ ଚିମିକି ଖାଆ କାଏକ ନାଟ ନାଇ,
କାଆକେ ପିଟନାଇ ।"

ଡୁମ୍ବାକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାକୁ କଦଳୀ, ନଡ଼ିଆ, ଧୂପ, ଦୀପ, ପନିପରିବା ଆଦି ରାସ୍ତା ମଝିରେ ପୂଜା କରି ଆବାହନ କରି କହନ୍ତି- "ତମକୁ ଆମେ ପ୍ରଣାମ କରୁଚୁ । ତଳେ ସାତପୁର ଉପରେ ଚଉଦପୁର, ତୁ ମଥା ଉପରେ ଆମକୁ ଚାନ୍ଦୁଆ ଦେଇଚୁ, ଆମକୁ କୁଲା ଆଡୁଆଳରେ, ଡାଲା ଆଡୁଆଳ କରି ରଖିଥା । ତୁମ ପାଖରେ ନୂଆ ଶସ୍ୟ ସମର୍ପଣ କରୁଚୁ । ଧିରେ ଧିରେ ଆସ । ଦାଣ୍ଡରେ ଚଲିଲାବେଳେ ଆମ ପାଦକୁ କଣ୍ଟା ନଲାଗୁ । ହଠାତ୍ ଆସି କାହାକୁ ଡରାଅନି, କାହାକୁ ପିଟନି । ଫଳଫୁଲ ଖାଆ, ନିଆଁ ଖା ।'' ଏପରି କହି ସେମାନେ ମୃତ ପୂର୍ବପୁରୁଷଙ୍କୁ ଆବାହନ କରନ୍ତି ।

ଗାଁରେ ଭଲ ଫସଲ ହେଉ, ଗ୍ରାମବାସୀ ମାନେ ନିରୋଗ ରହନ୍ତୁ, ଏହା କାମନା କରି ବିଭିନ୍ନ ପର୍ବପର୍ବାଣୀରେ ପରଜାମାନେ ଗ୍ରାମଦେବତୀ ମାଣ୍ଡୁ, ଝାକେରକୁଡ଼ି, କିମ୍ବା ନିଶାଣୀମୁଣ୍ଡା ଠାରେ ଗୀତନାଚ କରନ୍ତି । ପୁଷପରବ ଝରୁଣୀ ଗୀତରେ ସେମାନେ କହନ୍ତି-

ଝରୁଣତା ଝରୁଣ ହ ମାଲି ଝରୁଣୁ
ଝରୁଣତା ଝରୁଣ ହ ଛିପା ଝରୁଣୁ
ଗାଏଁ ରେତା ଆତା ପାଟୁ ଷାଠେ ସରାଶୁ
ଗାଏଁ ରେତା ଭେଣୀ ଦଣ୍ଡୁ ଶହେ ଜୁହାରୁ...ଇତ୍ୟାଦି
ପୁଷ୍ ପରବ ପିଠାଲାନ୍ଦି ଗୀତରେ କହନ୍ତି –

ବାଲିଫୁଲୁ ଲିଆସନା, ଛେମ୍ପି ଫୁଲୁ ଲିଆ
ଗାଏଁ ରେତା ଆତାମାଠୁ, ଭଲୁ ପାଠୁ ଦିଆ
ଗାଏଁ ରେତା ଭେଣୀଦଣ୍ଡୁ ଭଲୁ ଦିସା ଦିଆ
ତିନିଦଣ୍ଡେ ବୁଲି ଗଲେକ୍, ଗଡ଼କେ ନାସ ଲଟା
ଚରି ଦଣ୍ଡେ ଛାଲି ଗଲେକ୍, ମୁଣ୍ଡକେ ନାସ ଲଟା...

ଅର୍ଥାତ୍- ଆମକୁ ଭଲ ବୁଦ୍ଧି ଦିଅ, ଭଲ ଦିଗ ଦେଖାଅ, ରାସ୍ତା ଦେଖାଅ । ବୁଲିଗଲା ବେଳେ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ନହେଉ । ପାଦକୁ ମଥାକୁ ବାଧା ନ ଆସୁ ।

ସେଇପରି ଜାକେର କୁଡ଼ିଙ୍କୁ ପୂଜା କରି ଗୋଟିଏ ବୁଢ଼ା ବା ପୋଢ଼ ବଳି ଦେଇ ସେମାନେ କହନ୍ତି ଚଲ ଦିନସାରା ନାଚିନାଚି ଗାଇବା । ନିଜ ଗାଁ ଓ ପରିବାରକୁ ଜାକେର କୁଡ଼ି ଓ ସବୁ ଦେବତା କୁଶଳ ମଙ୍ଗଳରେ ରଖନ୍ତୁ ବୋଲି ଗୀତରେ ତାଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରନ୍ତି-

ଖଖରୀ ବୁଢ଼ା ମାର୍‌ଲା ଦିନୁ
ଖଣ୍ଡିଆ ଗୁନା ତପ୍‌ଲା ଦିନୁ
ନାଚୁ ବେଡୁ ବୁଢ଼ି ପୋ ଗାଣ୍ଡେ
ଗାଉଁ ସରୁ ରାତି ପୋ...
ରିଶି କାକ୍‌ଡ଼ା ଆଣଲା ଦିନୁ
ପାଣି ଚିଙ୍ଗଡ଼ା ଆଣଲା ଦିନୁ
ନାଚି ନାଚି ଯୁ ପୋ ଗାଣ୍ଡେ
ଡଗାଇ ଡଗାଇ ଯୁ ପୋ...

ଅନୁରୂପ ଭାବେ ଚଷ କଲାବେଳେ ଚଷଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ କହନ୍ତି-

ଆସା ଆସା ମୋର ଲବଙ୍ଗଲତା
ଗଡ଼େ ଘେନିଦେବି ପାଣ୍ଡଇ ଜତା
ହାତେ ଘେନିଦେବି ଛତା
ଜୀଇଁବା ଖାଇବା କାତା
ବୁନିଲା କଲତ ଉଠିଲା ବିରି
ଫୁଲ୍ ଫୁଟିଯାଏ ନବିନା ଗୋରୀ
ଫଳ ଧରୁଥାଏ ଟବା
ଆସ ମୋର ଫୁଲ ଗଭା ।

ନୃତ୍ୟ ଓ ସଙ୍ଗୀତ ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତିର ମହାର୍ଘ ବିଭବ । ପ୍ରକୃତି ପରିପୁଷ୍ଟ, ପ୍ରକୃତିର ରାଗରାଗିଣୀ ଓ ଛନ୍ଦଭରା ଅପୂର୍ବ କଳାର ସୃଷ୍ଟି, ଜୀବନର କମନୀୟ ପରିପ୍ରକାଶ । ପ୍ରକୃତିର ଆରାଧନା ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏଇ କଳାତ୍ମକ କୃତି ସମୂହ । ଆଦିବାସୀଙ୍କ ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନରେ ବିଳୟର ପଦଧ୍ୱନି ଏବେ ସ୍ପଷ୍ଟତର ହେଇଉଠୁଚି । ପ୍ରକୃତିର ଏଇ ସ୍ୱୟଂଚଳିତ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ଆଜି ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ । ଏଗୁଡ଼ିକର ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ସମୃଦ୍ଧି ଆମମାନଙ୍କର ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିତ୍ୱ ଓ ଆହ୍ୱାନ ହେଇ ଉଠିଛି ।

ସହାୟିକା ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

୧. କୋରାପୁଟ ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତି, ସୁବାସ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର, ପରବ-୯୬ ସ୍ମରଣିକା, ଜିଲ୍ଲା ସଂସ୍କୃତି ପରିଷଦ, ପୃଷ୍ଠା-୩

୨. କୋରାପୁଟର ଆଦିବାସୀ ଲୋକ ସଂସ୍କୃତି, ଡକ୍ଟର ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପାଢ଼ୀ, ସୁବର୍ଣ୍ଣଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶନୀ, ୨୦୦୯

୩. ଜନଜାତି ସଂସ୍କୃତି, ପ୍ରକୃତି ଓ ପ୍ରଗତି, ଉମାକାନ୍ତ ଦାଶ, ତୀରତରଙ୍ଗ, ୨୦୨୧

୪. ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଓ ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତି, ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀ, ୨୦୦୪

୫. ପରବ ସ୍ମରଣିକା, ଜିଲ୍ଲା ସଂସ୍କୃତି ପରିଷଦ, କୋରାପୁଟ

ସହକାରୀ ପ୍ରଫେସର,
ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ
ସରକାରୀ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, କୋରାପୁଟ